

КОНТРОЛІНГ ЯК НОВА КОНЦЕПЦІЯ ІНФОРМАЦІЇ ТА УПРАВЛІННЯ

Харківський інститут ПрАТ «ВНЗ «МАУП»

Анотація. У статті досліджено етапи виникнення контролінгу та його необхідність на підприємстві.
Ключові слова: контролінг; підприємство; управління.

CONTROLLING AS A NEW CONCEPT OF INFORMATION AND MANAGEMENT

Abstract. *The article examines the stages of controlling and its necessity at the enterprise.*
Key words: controlling; enterprise; management.

Термін «контролінг» все частіше з'являється у термінології сучасного фахівця фінансової сфери. Це поняття об'єднує в собі управлінський облік, планування, контроль та аналітичну роботу.

Необхідно зауважити, що навіть серед фахівців немає єдиної точки зору з цього питання. Економісти мають єдину схожу думку, що поняття «контролінг» та «контроль» це різні категорії. Про це говорить переклад англійського дієслова «to control» як «контролювати», а також «керувати», «регулювати».

Існують різні тлумачення походження терміну «контролінг»: 1. Від англійського “to control” – контролювати, керувати. 2. Від французького слова “controle”, що означає реєстр або контрольний список. 3. Від латинського «contra» і «rotulus», що означає «контроль», тобто координація діяльності [1].

У сучасній літературі можна зустріти десятки різноманітних трактувань поняття "контролінг". При цьому погляди на визначення та зміст контролінгу досить різноманітні та навіть діаметрально протилежні. Подібне різноманіття свідчить про тому, що контролінг є актуальним напрямком, що інтенсивно розвивається, в галузі теорії та практики управління фінансово-господарською діяльністю підприємств.

Контролінг є сучасною системою управління, яка почала особливо динамічно розвиватися останніми роками минулого століття, хоча і з'явилася значно раніше. Дослідники, говорячи про період виникнення контролінгу, діляться в основному на дві групи: перша, які стверджують, що перші згадки з'явилися ще в XV ст., коли в Англії при королівському дворі для вирішення завдань державного управління була введена посада «countrollour», і тих, які вважають, що контролінг зародився США на початку XX ст., і головним поштовхом для його розвитку стала економічна криза 1929, яка призвела до розуміння ролі виробничого обліку та необхідності впровадження на підприємстві поряд із плануванням елементів контролінгу.

Контролінг як система у сучасному уявленні зародився в 1880 р. в компанії «Atchison, Topeka and Santa Fe Railway System». Контролінг використовувався для вирішення фінансово-економічних завдань, управління фінансовими вкладеннями та основним капіталом.

У 1930-40 рр. в США заснований інститут «Controller's Institute of America» як професійна організація контролерів, а у Німеччині виник інститут контролерів з питань освіти в галузі планування підприємства та обліку. В період 1940-1950 років контролінг отримує державне визнання. У 1946 р. "СІА" опубліковує перший «офіційний» перелік завдань контролера, що складаються з 17 пунктів, які є основою американської моделі контролінгу. Після 1950 року настає піднесення економіки Німеччини та країни Європи, що послужила стимулом для впровадження контролінгу на підприємствах. Це вимагало від керівництва невеликих компаній вкладати значні інвестиції у розробку сучасних систем та методів ефективного керування. Наприкінці XX ст. з активним розвитком комп'ютерної техніки та технологій формується інструментарій контролінгу. З'являються програми контролінгу, такі як «ABC», «1С», «JIT», «Кайзен» та ін. [2].

Поняття «контролінг» увійшло до української термінології порівняно недавно. В Україні перша публікація з цієї теми з'явилася лише в 1997 р., але і до тепер ведеться гостра полеміка відносно суті, функціонування і ефективності контролінгу [3].

Так, заслуговують на увагу тлумачення даного терміну таких авторів, як: К. Амрайн, Ю.Аніскіна, І.Давидовича, Н. Данілочкіної, А. Дайле, О.Кармінського, С. Петренка тощо. В процесі своїх досліджень вони дійшли висновку, що контролінг це комплексна система, яка пов'язує між собою роботу контролера та менеджера з питань фінансів, обліку, ціноутворення тощо при прийнятті оперативних та стратегічних управлінських рішень з метою досягнення підприємством визначених цілей.

Досить часто появу контролінгу розцінюють як черговий етап розвитку менеджменту, називаючи такі чинники, як необхідність менеджменту в самоконтролі та управлінні, тобто контролінг є теорією «управління управлінням».

Розвиток механізму контролінгу орієнтовано на досягнення таких основних цілей, як: збільшення продуктивності роботи підприємств; виконання ролі інтерфейсу з інформаційною системою верхнього рівня в єдиному інформаційному просторі, а також сприяння здійсненню стратегічних цілей галузі [4].

У ринковій економіці контролінг як система раціоналізації цілей набуває великого значення. До того ж створення та головні етапи вдосконалення контролінгу безпосередньо пов'язані зі змінами у зовнішньому середовищі бізнесу, а саме тоді, коли підприємствам було недостатньо обійтися старими методами управління. Контролінг протягом свого генезису був і є об'єктивно важливим для успішного й раціонального ведення бізнесу. Цільова орієнтація контролінгу тісно співіснує з успішністю бізнесу. [5].

Впровадження системи контролінгу у систему управління необхідно здійснювати на всіх етапах організації й функціонування підприємницької діяльності. Розробка стратегії буде успішною тільки при різноплановій діяльності, яка дає можливість виявити приховані потенційні резерви, «вузькі місця», які можна ліквідувати без зовнішньої допомоги. Впровадження і використання методів стратегічного контролінгу дозволить розширити можливості управління, сформувати перспективні напрямки діяльності та впевненість у завтрашньому дні. [6].

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Kupriienko, A. V. Controlling Concept Development in the Context of Formation of Accounting Provision. *Modern Economics*, 2018, 12, 126-132. DOI: [https://doi.org/10.31521/modecon.V12\(2018\)-19](https://doi.org/10.31521/modecon.V12(2018)-19) (дата звернення: 09.02.2022).
2. Потялицына Е.А. Генезис понятия «контроллинг» экономика, управление и учет на предприятии URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/genezis-ponyatiya-kontrolling> (дата звернення: 09.02.2022).
3. Шатохін О. Г., Є. С. Зданевич Контролінг та його функцій в системі управління конкурентоспроможністю підприємства. *Ефективна економіка*. 2014. № 5. URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=2985> (дата звернення: 10.02.2022).
4. Шевців Л. Ю., Непевна Б. О., Шевців А. Б. Теорія і практика впровадження системи контролінгу в умовах інформаційної економіки. *БІЗНЕСІНФОРМ*. 2019. № 10. URL: https://www.business-inform.net/export_pdf/business-inform-2019-10_0-pages-244_252.pdf (дата звернення: 10.02.2022).
5. Прокопєць Л.В. Контролінг як інструмент управління підприємством. *Причорноморські економічні студії*. 2019. Випуск 39-2. URL: http://bses.in.ua/journals/2019/39_2_2019/5.pdf (дата звернення: 10.02.2022).
6. Стефанік І.Б. Використання контролінгу в національній системі державного фінансового контролю. *Фінанси України*. 2005. № 10. С. 142.

Янковська Вікторія Анатоліївна – кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри менеджменту, Харківський інститут ПрАТ «ВНЗ «МАУП», Харків, e-mail: vika_yank2020@ukr.net

Копитько Влада Анатоліївна – студентка, Харківський інститут ПрАТ «ВНЗ «МАУП», Харків, e-mail: vladakop01@gmail.com

Yankovska Viktoriia A. - Doctor (Candidate) of Economic Sciences, Docent, Associate Professor of the Department of Management, Kharkiv Institute [Interregional Academy of Personnel Management](http://www.interregional-academy.com), Kharkiv, e-mail: vika_yank2020@ukr.net

Kopytko Vlada A., student, Kharkiv Institute [Interregional Academy of Personnel Management](http://www.interregional-academy.com), Kharkiv, e-mail: vladakop01@gmail.com